

CHỦ NGHĨA KHỦNG BỐ - HIỂM HỌA CÔNG NGHIỆP DẦU MỎ CỦA ARẬP XÊUT

Sự khởi nguyên của Al-Qaeda có thể bắt đầu từ cuộc chiến Apganixtan năm 1979 với sự tham gia của quân đội Liên Xô (USSR). Bin Laden, con trai của một ty phú Arập Xêut, là một trong số hàng nghìn thanh niên Hồi giáo mộ đạo tình nguyện sang Apganixtan chiến đấu chống lại quân đội Xô Viết. Chính Bin Laden đã lập ra cái gọi là "Người bảo trợ của *Jihad* " và cùng với Sheik Abdullah Azzam thành lập tổ chức *Maktab al-Khidamat* (MAK or "Offices of Services") năm 1984. Tổ chức MAK hoạt động như một văn phòng tuyển dụng hay trung tâm điều phối cho Lữ đoàn Hồi giáo quốc tế chiến đấu tại Apganixtan. Al-Qaeda coi sự hiện diện của lực lượng quân đội Mỹ tại Arập Xêut là một sự lăng mạ ghê gớm đối với người Hồi giáo, bởi vì Arập Xêut là nơi tồn tại 2 thánh địa linh thiêng nhất của người Hồi giáo là Mecca và Medina. Bin Laden đã ban bố 2 sắc dụ Hồi giáo (*fatwas*) kêu gọi tín đồ trục xuất lực lượng quân đội Mỹ ra khỏi bán đảo Arập, đồng thời cho phép dùng bạo lực để đạt được mục tiêu này.

Dầu mỏ là xương sống kinh tế của khu vực Trung Đông và của Arập Xêut nói riêng. Arập Xêut hiện sản xuất khoảng 8 - 10 triệu thùng dầu/ngày và chiếm 1/4 trữ lượng dầu mỏ đã được phát hiện của thế giới. Vì thế, bất cứ sự gián đoạn nào trong việc khai thác dầu mỏ của nước này đều làm ảnh hưởng giá dầu mỏ trên thị trường thế giới. Các lực lượng Hồi giáo cực đoan vẫn âm mưu tấn công các cơ sở năng lượng của Arập Xêut, vì sự leo thang giá dầu mỏ sẽ phá hủy kinh tế của những nước phụ thuộc vào nguồn năng lượng này như Mỹ - một trong những kẻ thù chủ yếu của phong trào Hồi giáo cực đoan toàn cầu. Đây là lý do khiến Arập Xêut trở thành mục tiêu thường xuyên trong các cuộc tấn công của bọn khủng bố, làm thị trường năng lượng của nước này dễ bị tổn thương. Tháng 2/2007, các phần tử Al-Qaeda đã mở cuộc tấn công bất thành vào nhà máy lọc dầu Abqaiq của Arập Xêut, trung tâm tinh lọc dầu mỏ lớn nhất thế giới.

Tháng 2/1991, quân đội Irắc tràn sang Arập Xêut đốt cháy 700 giếng dầu, biến

Tiểu vương quốc Trung Đông này thành biển lửa. Từ đó đến nay, người ta không ít lần được chứng kiến các cuộc tiến công khủng bố nhằm vào các cơ sở hạ tầng nhiên liệu, một hành động trước đây chỉ diễn ra trong chiến tranh thế giới thứ hai. Quả thật là, công nghiệp dầu mỏ đang đứng trước mối đe dọa của chủ nghĩa khủng bố mà nơi hứng chịu nhiều nhất là các quốc gia Trung Đông, trong đó có Arập Xêut, một khu vực luôn trong tình trạng bất ổn tiềm tàng. Các vụ tiến công tại Arập Xêut thời hậu chiến tranh Irắc thời gian qua đã cho thấy phần nào mức độ nghiêm trọng của vấn đề. Việc các du kích chống lại sự chiếm đóng của Mỹ và đồng minh bằng cách tiến công liên tục vào các huyết mạch dầu mỏ có thể sẽ gia tăng.

Ngày 1/5/2004, sáu người phương Tây bị thiệt mạng khi các phần tử Hồi giáo tiến công trụ sở một hãng dầu khí trên cảng Yanbu, thuộc biển Đỏ - vụ tiến công đầu tiên kiểu như vậy ở Arập Xêut. Bốn tuần sau, các vụ tiến công tương tự đã được tiến hành nhằm vào trụ sở của một số hãng dầu khí ở Khobar, một tỉnh có trữ lượng lớn dầu mỏ ở phía Tây Arập Xêut, khiến 22 người thiệt mạng. Nếu tiếp tục xảy ra các vụ tiến công khủng bố như ở Arập Xêut, chắc chắn giá dầu thế giới sẽ còn tăng đến mức khó có thể dự đoán và có thể gây hỗn loạn cho nền kinh tế toàn cầu. Sự rút khỏi Arập Xêut của hàng ngàn chuyên gia dầu khí hàng đầu của nước ngoài cũng có thể gây ra rất nhiều vấn đề về cuộc khủng hoảng dầu mỏ thế giới. Khủng bố năng lượng không phải là mới ở Trung Đông, nhưng viễn cảnh về một sự gián đoạn nghiêm trọng trong các hoạt động cung ứng dầu mỏ do hành động khủng bố của tổ chức khủng bố quốc tế Al-Qaeda và các chi nhánh của tổ chức này

gây ra chính là lý do đầu tiên khiến giá dầu mỏ thời gian gần đây bị đội lên mức cao nhất kể từ 20 năm qua. Không giống ở Mỹ Latinh và châu Phi, nơi hành động tiến công chủ yếu chỉ hạn chế ở việc đánh bom các đường ống dẫn dầu nhằm gây sức ép chính trị, nguy cơ tiềm tàng của các vụ tiến công quy mô ở Trung Đông và các khu vực Hồi giáo ở châu Á là rất cao do tính chất khác biệt của các tổ chức khủng bố hoạt động tại những nơi này.

Lâu Năm Góc ngày càng tăng cường sự có mặt, nói đúng hơn là sự can thiệp, ở Arập Xêut nhằm mục đích bảo vệ các nguồn cung cấp dầu của Mỹ - một trong những yếu tố không thể thiếu trong chính sách của Mỹ. Nguy hiểm là ở chỗ việc bảo vệ nguồn dầu mỏ có thể càng làm gia tăng, chứ không phải giảm, các hành động bạo lực và chống đối tại các điểm Mỹ đặt chân tới, chẳng hạn như Irắc cũng như quê hương Hồi giáo Arập Xêut. Mỹ coi Arập Xêut là điểm đến số một, vì đó là nước sản xuất dầu lớn nhất thế giới và quan trọng hơn, đó còn là nước sản xuất dầu duy nhất đủ khả năng dự trữ để đương đầu với bất cứ một sự gián đoạn nghiêm trọng về nguồn cung nào.

Giữa những năm 80 của thế kỷ XX, Cục tình báo trung ương Mỹ (CIA) đã tiến hành một nghiên cứu về khả năng bị tổn thương của ngành công nghiệp dầu mỏ Arập Xêut trước các vụ tiến công của chủ nghĩa khủng bố. Báo cáo kết quả nghiên cứu mật và chi tiết này chỉ bị rò rỉ sau vụ khủng bố ngày 11/9/2001 tại Mỹ. Báo cáo này kết luận rằng, khả năng sản xuất dầu của Arập Xêut có thể bị gián đoạn từ một đến hai năm nếu như các cơ sở sản xuất quan trọng bị tiến công đồng loạt.

Ngày 22/11/2003, Hội báo chí Ả-rập Xêút có trụ sở ở Oasinhton, có báo cáo rằng, một số phần tử Hồi giáo có kế hoạch tiến công các cơ sở lọc dầu của các công ty nước ngoài tại một tỉnh phía Đông Ả-rập Xêút. Có 4 người bị tình nghi là các phần tử Al-Qaeda từng bị cảnh sát Ả-rập Xêút bắt giữ 2 tháng trước đó đã thuê một căn hộ ở Nasariyah, một tỉnh nhiều dầu mỏ của vương quốc này, để chuẩn bị tiến hành các vụ tiến công nhằm vào các mục tiêu dầu khí. Các lực lượng an ninh nước này đã phát hiện và bắt giữ một nhóm khoảng 10 người, trong đó có một người Mỹ gốc Ả-rập Xêút, làm việc trong Công ty dầu mỏ Aramco, nhưng có liên quan đến mạng lưới Al-Qaeda. Chi tiết về âm mưu hành động của nhóm này đến nay vẫn được các nhà chức trách Ả-rập Xêút giữ kín, nhưng mục tiêu tiến công thì đã rõ: tổ hợp lọc dầu và kho dầu Ras Tanura nằm dọc hệ thống dẫn dầu ở bờ phía Nam vùng Vịnh. Theo một chuyên gia Mỹ thì đây là "một cơ sở quan trọng nhất trong ngành công nghiệp dầu lửa của Ả-rập Xêút" (Nguồn: Oasinton DC News, 2005).

Mối lo ngại về an ninh của các đường ống dẫn dầu không chỉ dừng ở các vụ đánh bom, mà còn mở rộng sang một khía cạnh khác mà mức độ bị tổn thương cũng không kém phần nghiêm trọng: hệ thống phần mềm máy tính được sử dụng để điều khiển lưu lượng dầu khí cũng có thể bị các phần tử khủng bố tin học tiến công. Đó là nguy cơ đã được Hội đồng dầu khí quốc gia Mỹ nhắc đến trong báo cáo "An ninh của các cơ sở dầu khí quốc gia trong nền kinh tế mới" năm 2001.

Các điểm nút trên biển thuộc Trung Đông - kênh đào Xuyê và eo Babel-Manded (ở một đầu Hồng Hải), eo Hormuz (tuyến duy nhất ra vào vịnh Pécxích), hoặc các eo

Bosphore và Dardanelles (ở Thổ Nhĩ Kỳ, nối Hắc Hải với Địa Trung Hải) - cũng là các khu vực có nguy cơ rủi ro cao. Vụ đánh bom liều chết của Al-Qaeda nhằm vào tàu chở dầu siêu trọng "Limburg" của Pháp tại vịnh Aden ngày 6/10/2002, khi chiếc tàu này đang trên đường vận chuyển 400 nghìn thùng dầu thô từ Ả-rập Xêút đến châu Á, các phần tử đánh bom đã dùng một tàu nhỏ chở đầy thuốc nổ đâm thẳng vào chiếc tàu của Pháp, một chiến thuật từng được lực lượng "Những con hổ giải phóng Tamil" áp dụng lần đầu tiên (nhằm vào hải quân Sri Lanka) trong những năm 1980. Trước khi nhằm vào tàu Limburg, Al-Qaeda đã từng áp dụng cách thức tương tự để tiến công tàu khu trục "USS Cole" của Mỹ tại cảng Aden ngày 12/10/2000.

Nashiri bị bắt hồi tháng 10/2002 tại Ả-rập Xêút và đã được trao cho Mỹ để điều tra. Các giới chức Mỹ cho biết, phần tử này đã từng tham gia một khóa huấn luyện bay ở tiểu vương quốc Umm-al Quwain, một dấu hiệu cho thấy Al-Qaeda có thể đang chuẩn bị cho các cuộc tiến công mới bằng máy bay, có thể nhằm vào một tàu chở dầu hoặc một khu sản xuất dầu quan trọng nào đó. Hiện Al-Qaeda đã có đủ tài liệu kỹ thuật trong tay. Tài liệu này đã chỉ cho chúng biết đâu là những điểm dễ tổn thất nhất trên một con tàu, làm thế nào để sử dụng mìn gắn đáy, hoặc thao tác ra sao để phát huy hiệu quả của súng rốcét hoặc súng phóng lựu từ tàu con thoi, cũng như cách thức sử dụng ngư lôi đánh tàu chở khí hóa lỏng... Thậm chí tài liệu còn nói cả cách thức sử dụng tàu lặn cỡ nhỏ để tiến hành tiến công liều chết.

Kẻ khủng bố ngày càng có nhiều âm mưu tinh vi trong việc phá vỡ các khu vực dự trữ dầu lửa của Ả-rập Xêút. Điều này

tạo ra yếu tố tâm lý xấu đến các nhà đầu tư nước ngoài nếu hành động này vẫn tiếp tục gia tăng. Các vấn đề an ninh cho các nhà đầu tư nước ngoài sẽ quyết định cho hình ảnh đầu tư nước ngoài vào Arập Xêut. Trong thế cạnh tranh diễn ra ngày càng khốc liệt, Nga chính là đối thủ cạnh tranh lớn nhất lĩnh vực năng lượng và dầu lửa nói riêng đối với Arập Xêut. Nga là nhà xuất khẩu khí gas lớn nhất thế giới và xuất khẩu dầu lửa lớn thứ hai thế giới (chỉ sau Arập Xêut). Với môi trường kinh tế – chính trị ổn định và đang có xu thế tư nhân hoá ngành công nghiệp dầu mỏ, sản phẩm khai thác dầu mỏ của Nga ngày càng gia tăng cùng với sự kêu gọi các nước phương Tây giảm phụ thuộc dầu mỏ ở khu vực Trung

Đông. Nga đang nỗ lực cải tạo môi trường đầu tư để tăng cường thu hút đầu tư từ Mỹ và EU. Cả Mỹ và EU đã có nhiều dự án đầu tư hàng tỷ USD trong lĩnh vực năng lượng của Nga để giảm phụ thuộc dầu mỏ ở khu vực Trung Đông. Đây là một thách thức cạnh tranh trong việc thu hút đầu tư trong lĩnh vực dầu mỏ của Arập Xêut.

Tài liệu tham khảo

1. <http://archive.gulfnews.com>
2. <http://news.bbc.co.uk>
3. <http://vietnamnet.vn>
4. www.vnanet.vn

Tổng hợp và sưu tầm: Lê Quang Thắng
Viện Nghiên cứu Châu Phi và Trung Đông